

Dzina Dolbik

ENS 115 Úvod do filozofie pro environmentalisty

Seminář z environmentální filozofie 25.11

Lynn White, Historické kořeny naší ekologické krize

Ve své práci Lynn White poukazuje na podstatný vliv vnitřních, historicky podmíněných postojů člověka (především náboženských a etických) na jeho chování vůči přírodě. Dochází tak ke závěru, že k vyřešení ekologické krize nestačí jenom prakticky zaměřená činnost, ale je zároveň nutná zásadní změna těchto postojů. Píše, že jednotlivé, praktické návrhy, i když mohou být užitečné, “se zdají být příliš dílčí, omluvné, odmítavé” (str. 767) a nejsou schopny tak komplexní problém, jako je soudobá ekologická krize, vyřešit. Protože nezasahují do podstaty hlavních příčin této krize. Tyto příčiny Lynn White hledá v historii lidstva, především západní civilizace, která stav přírody nejvíce a nejhůře ovlivnila a totiž ke krizi nejvíce přispěla. Analyzuje vývoj západních náboženských představ a tradicí, spojených se vztahem k přírodě. A vyvozuje, že právě vliv židovsko-křesťanských postojů byl a stále je tou nejzásadnější příčinou lhostejného zacházení s přírodou a vyvolané tímto zacházením ekologické krize. Přičemž se to týká jak západní společnosti jako celku, tak i jednotlivců jako její členů.

Znamená to, že, abychom problémy spojené s ekologickou krizí opravdu vyřešili, potřebujeme zásadně změnit způsob našeho myšlení, což vyžaduje nejprve změnu celého systému našich hodnot, podmíněného dlouhodobým vlivem křesťanské tradice.

Za hlavní “hřích” křesťanství vůči přírodě považuje Lynn White představu o božské, totiž z morálního hlediska legitimní, podstatě převahy člověka nad přírodou a všemi živými bytostmi. Podmanění přírody a její všestranné využití k lidským účelům je tak, podle autora, z pohledu křesťanství správné, Bohem požehnané. Pro přírodu to však nejčastěji znamená pohrdání jejími potřebami a má za následek značné zhoršení jejího stavu.

Ve své práci se tak autor dotýká kontrastu dvou ze základních postojů environmentální etiky: antropocentrismu (který, podle autora, je hluboce zakořeněný v židovsko-křesťanské duchovní tradici) a biocentrismu, který předpokládá ústup od myšlenky převahy člověka nad jinými živými bytostmi a úctu ke všemu živému.

Rozhodně souhlasím s autorovou tezí, že náboženství zásadně ovlivnila a stále ovlivňují lidské postoje vůči přírodě. Souhlasím i s jeho kritikou hlavního proudu křesťanství a chápu hledání inspirace v alternativním křesťanském pojetí přírody, které prosazoval František z Assisi. Jenom si nemyslím, že tyto naše postoje, obzvláště náboženské, se dají lehce a rychle změnit. Není přece možné jenom tak přimět člověka k tomu, aby něčemu opravdu věřil. Zároveň víme, že i věřící člověk se z různých důvodů občas nebo i často chová navzdory svým náboženským postojům. Totiž, prosazování v křesťanství stanoviska Františka z Assisi je sice dobré, ale nejspíš ke změně vztahu věřícího člověka k přírodě zásadním způsobem nepřispěje. Ještě víc to platí pro vliv na člověka, který je náboženství vzdálený. Však jako pouze jeden z významných zdrojů inspirace jsou postoje Františka z Assisi určitě velice cenné.